

ORDNA & VÅRDA

Nr 4. 2016

Tre gånger gillt för studiebesök på Slottsarkivet

Stora bilden: Slottsarkivarie Mats Hemström visar deltagarna olika arkivhandlingar, 2) Nobelmeny bevarad från 1932
3) Handlingar från slottsarkivet 4) Slottsarkivets forskarsal med original stenvägg från slottet Tre Kronor. **Läs mer på sid 3.**

Rapport från 2016 års arkivkongress i Seoul:

Arkiv, harmoni och vänskap

2016 års internationella arkivkongress hölls i Seoul, Sydkorea. Kongressen ägde rum i september och organiserades av Sydkoreas nationalarkiv, i samarbete med ICA (International Council on Archives), som är en intresseorganisation för arkiv och arkivarier världen över. Totalt samlades nästan 2000 deltagare. Temat var "Arkiv, harmoni och vänskap". Kongressen i Seoul blev en minnesvärd upplevelse. Den gav en återspeglning av

alla de viktiga frågor som vi står inför idag på arkivområdet.

Av de föredrag som jag lyssnade på skulle jag här vilja återge de som handlade om de koreanska världsminnena. Dessa uppvisar nämligen flera aspekter som är intressanta i en mer allmän diskussion om tillgängliggörande och användande av arkiv. Hela tretton till antalet har Sydkorea de flesta världsminnena i Asien, och de kommer också på fjärde plats i världen.

Åtta av världsminnena härstammar från Joseon-dynastin (1392-1910). En central roll bland dessa spelar de s.k. kungliga annalerna (sillok), vilka sammanställdes efter varje kungs

död och var resultatet av ett idogt dokumenterande av hovets historiker. Historikernas uppgift var att dokumentera allt som hände och sades, även sådant som kungarna uttryckligen bad dem att inte dokumentera. Det mest anmärkningsvärda i detta dagliga dokumenterande var kanske inte mängden, utan det faktum att hovhistorikerna garanterades fullständigt oberoende, eftersom kungarna inte tilläts att läsa annalerna.

De kungliga annalerna upprättades mellan 1392 och 1863, dvs. under totalt 472 år, och är med sina 1893 volymer världens i tid längst förda källa om en enskild kungadynasti. Annalerna skrevs på klassisk kinesiska. För att göra dem begripliga för dagens koreaner fick de därför först

2016 års ICA-kongress hölls i Seoul, Sydkorea. Temat var "Arkiv, harmoni och vänskap". Bildkälla: Pixabay.

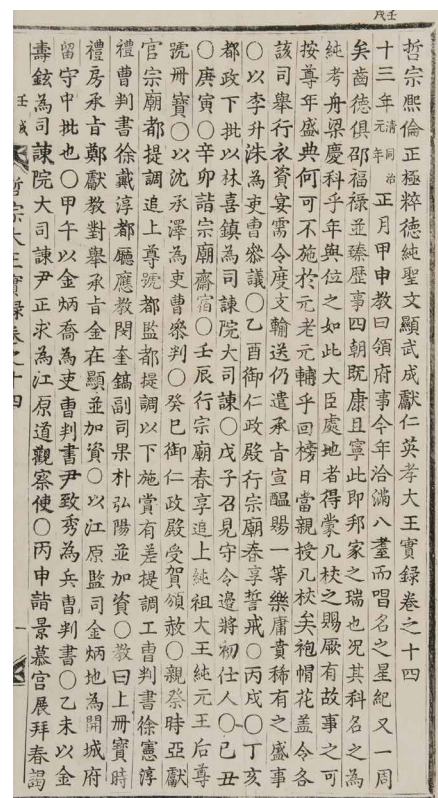
översättas till modern koreanska, vilket tog 26 år att slutföra. För ett tag sedan påbörjades ett nytt gigantiskt projekt, nämligen att översätta annalerna till engelska. Projektet löper under en 20-årsperiod och beräknas att kosta 300 miljoner kr. Materialet har också digitaliserats och finns sökbar på internet: <http://sillok.history.go.kr/main/main.do>

Detta gör oss återigen påminna om hur svårt och tidskrävande det kan vara att tillgängliggöra och föra ut ett historiskt arkivmaterial till en bredare publik, som kan ha begränsade möjligheter att förstå arkivhandlingarna. Tillgängliggörande är inte alltid synonymt med att enbart digitalisera och metadatasätta arkivhandlingar, utan kräver ibland mer.

Hur stort värde har Joseon-arkiven för den breda allmänheten? Även om det finns bevis för att de till viss del används i amatör- och släktforskning, och inte bara för akademiska syften, tror jag att arkivens potential kanske snarare ligger på ett annat plan och att de har en identitetsskapande roll. Det finns ett stort och levande

intresse för Joseon-dynastin i Syd Korea, inte minst i medierna. Dynastins arkiv levererar ofta stoff till filmer och TV-serier; men även till skönlitterära verk. Joseon-dynastins handlingar exemplifierar att det kan finnas arkiv av ett stort allmänintresse, men där folk i gemen kanske inte i samma utsträckning använder materialet för egna forskningsändamål. Detta kan vara värt att tänka på när vi talar om att arkiven bör användas mera. Hur ska begreppet "använda" tolkas? De koreanska världsminnena åskådligt att arkiv kan användas på olika sätt. För de flesta människor kanske användandet begränsar sig till att bara betrakta, och beundra, arkivhandlingarna, ungefär som museala föremål, på webben eller i verkligheten.

Martin Ståhl

Sillok: I de kungliga koreanska annalerna berättas om livet under Joseon-dynastin. Annalerna är världens i tid längst förda källa om en enskild kungadynasti. Här en volym från 1392, dynastins första år vid makten. Källa: Sydkoreas nationalarkiv.

Red. anm. Artikeln publiceras även i en längre version i tidskriften "Arkiv nr 4/2016".

Höstens studiebesök till Slottsarkivet på Kungliga slottet fångade många medlemmars intresse. Nu efter tre fyllda besöksgrupper är FSL:s medlemmar väl orienterade om vad som finns i slottets arkiv.

Slottsarkivarien Mats Hemström ledsagade gruppen genom nio låsta dörrar ner till magasinen. Materialet presenterades i både lilla och stora magasinet. Beståndet omfattar ca 1200 hm. Här finns bl a alla de kungliga slottens räkenskaper i välordnade G-serier hophållna med snygga arkivknutar. Vi kunde läsa årtal med start på 1700-talet med verifikationer från Gripsholm, Ulriksdal, Drottningholm, Rosersberg, Haga och de andra kungliga slotten. Fram till 1893 hölls handlingarna enbart inom slottet, men då lät Oskar II öppna arkivet för allmänheten. 1964-talet gavs Riksarkivet sedan uppdraget att ansvara för arkivet. Idag är arkivet öppet tisdagar för forskare och den intresserade allmänheten då två arkivarien finns på plats för rådgivning. Slottsarkivarien Mats Hemström hade lagt fram ett antal intressanta handlingar som exempel på den skiftande information som arkivet innehåller. Äldst var en skrift från det

sextonde århundradet daterat 1529 omslaget av återanvänd pergament. Vidare en förteckning över de ingredienser som införskaffats till den middag som serverades i mars 1792, i samband med maskeradbalen på Operan (då Kungliga Teatern), där bl a 50 ostron, 10 citroner och ett antal vaktlar var noterade. Vi kunde också läsa igenom den meny som serverades på Kungliga slottet den 11 december 1932 för det årets Nobelpristagare där såväl pristagare som akademiledamöter även namngavs, som t ex Selma Lagerlöf. Ytterligare spännande information fanns till påseende. Slottsarkivarien hade sannerligen gjort ett välkomponerat urval av ett antal tidstypiska arkivpärlor!

Monica Frumerie

”Fria från tryckande band” ELFVINGGÅRDEN – ett boende för självständiga kvinnor

I vacker parkmark, på höjden ovanför tvärbanans hållplats Alviks Strand i Bromma, ligger tio huskroppar sammanbundna av glasgångar. Byggnaderna är kulturhistoriskt mycket värdefulla och har placerats i högsta skyddsklass; de är blåmarkerade i stadsplanen. Husen inrymmer Sveriges äldsta i bruk varande kollektivhus, Elfvinggården, som ägs och drivs av Systrarna Elfving Stiftelse.

Ett testamente, upprättat av Gunborg Elfving 1918, är grunden för Stiftelsens stadgar och arbete: ”Stiftelsens ändamål är att anordna och åt mindre bemedlade, bildade kvinnor; som en väsentlig del af sitt lif bott i Stockholm mot billig hyra uthyra goda bostäder om ett eller två rum för varje hyresgäst med afskildt utrymme för gaskök eller liknande anordning jämte skafferihyllor ---” Vidare står det att mathållning bör anordnas och att kvinnorna ska kunna leva ”fria från tryckande band”.

Det vi vet om Systrarna idag har forskats fram av undertecknad, mycket återstår dock att ta reda på. Ingeborg (1833 – 1902) och Gunborg (1850 – 1921) föddes i Växjö som döttrar till lagmannen och häradshövdingen Anders Elfving och hans hustru Carolina. De bodde under större delen av livet tillsammans i Stockholm och tillhörde den skildade borgarklassen. De var bl a med vid starten av och hade uppdrag inom Fredrika Bremerförbundet. De engagerade sig i Svenska Likbränningsföreningen, där även Alfred Nobel var medlem. Systrarna var stora donatorer till Nordiska museet/Skansen och arbetade troligen som volontärer hos grundaren Artur Hazelius. Ingeborg

var en av Sveriges första kvinnliga bankkassörer och Gunborg bedrev undervisning i hemmet. De umgicks i Stockholms borgerliga kretsar och ville med donationen ge möjlighet för sina gelikar att skapa sig självständiga liv utan manligt förmyndarskap. Begreppet Elfvinggården innefattar två delar; vilka kommer att visa sig i arkivbildningen, där respektive aktör skapar egna samlingar:

- Systrarna Elfving Stiftelse, som är ägare och ansvarar för fastigheten i enlighet med donatorns testamente.
- Hyresgästerna, vars liv och aktiviteter skapar innehållet i bogemenskapen.

1940 stod Elfvinggården inflyttningsklar med nio huskroppar. Den tionde tillkom 2014. Idag bor här 288 kvinnor. Lägenheterna är relativt små och kompenseras av stora gemensamma utrymmen som t ex matsal och kollektivhuskök, salong, foajé för samvaro och utställningar; lokaler för hantverk och konstnärligt skapande, gästlägenheter och en andrahandsaffär. Det råder ingen arbetsplikt, men hyresgästerna förväntas vara intresserade av gemenskap. Alla boende är med i Intresseföreningen, som med sin demokratiskt valda styrelse samordnar de olika aktiviteter som

Huvudentré Lyckovägen 9, Bromma
Foto: Michael Johansson

förekommer. Många av kvinnorna har förmågor och erfarenheter; som de gärna delar med sig av. Det står var och en fritt att initiera och ansvara för en grupp. Idag finns hemsidan www.elfvinggarden.com för information och kommunikation.

Under Elfvinggårdens drygt 75-åriga existens har många aktiviteter ägt rum; några var dagsaktuella, andra har bestått genom åren. Målet är nu att samla ihop och ordna alla dessa skärvor av liv och händelser till en helhetsbild med syftet att lyfta fram ett stycke kvinnohistoria.

Vi har en skattkammare, ett litet rum fyllt av osorterade papper och fotografier. Tillsammans med de boendes berättelser vill vi skapa struktur och göra materialet tillgänglig hos FSL – ett spännande arbete ska ta sin början!

Bromma i november 2016
Kerstin Cunelius
Fil kand, kulturhistoriker
Styrelseledamot i
Systrarna Elfving Stiftelse

Föreningen för arkiv och informationsförvaltning (FAI) höll sin årliga konferens 25-26 okt vid Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA). Här kommer en kort summering av några punkter.

Dag 1

Magnus Enzell från Finansdepartementet informerade om regeringens syn på informationsförvaltning och digital agenda i framtiden och konstaterade att Sverige fortfarande rankas som ledande inom informationsförvaltning och öppenhet vad gäller pappersdokumentation. Däremot halkar landet efter vad gäller digitala media. I jämförelse med situationen i länder som t ex USA, Baltländerna och Sydkorea är tillgången till digital myndighetsinformation och samhällsdata i Sverige mycket sämre. Detta minskar dessutom medborgarnas möjlighet till kontroll av statsmakten och att kunna tillgodogöra sig samhällsservice. Magnus visade att det finns mycket stora besparingsmöjligheter för samhället, när man genom tillgång till strömmad information kan

underlätta för sjukhusen att utifrån väder- och andra data förutse behov av vissa vårdinsatser. Riksarkivarien Karin Åström lko presenterade sig och hur hon såg på Riksarkivets roll. Man genomför en nysatsning och beräknar att snart kunna vara mera aktiv i kontakterna med myndigheterna och allmänheten. Av stor betydelse för den framtida hanteringen av personuppgifter vid myndigheterna blir den nya Data-skyddsförordningen som arbetats fram inom EU och som träder i kraft våren 2018. Juristen Lotta Hahn Kavartadze angav en rad olika frågor som kommer att beröra arkivarierna vid myndigheterna. Några är att se till att personinformation i myndigheternas dataregister gallras fr o m 2018. Reglerna blir mycket strängare än idag. Det ombud för dessa frågor som alla myndigheter måste utse får en mycket starkare och mera omfattande roll än personuppgiftsombuden. Idag är det nästan enbart myndigheter och andra systemstödsanvändare som måste tillse att man kan hantera uppgifterna. I framtiden kommer mycket starkare krav att ställas också på leverantörerna av dessa systemstöd.

Årets FAI konferens hölls på IVA, 25-26 oktober. Foto: Katarina Ekelöf

Dag 2

Ett informationsspår denna dag gällde informationssäkerhet, där bl a professor Dag Harnesk från Luleå tog upp frågor kring säker datakommunikation. Här har offentlig förvaltning ett omfattande arbete att göra. Mycket fokus denna dag låg på redovisningen av arkivhandlingar. Detta är något som på sikt troligen också kommer att påverka enskilda arkiv. Även om dessa inte nu och förmodligen inte heller i framtiden har krav på sig att redovisa i vilka processer olika handlingar tillkommer, kommer redovisningsformerna inom offentlig sektor att påverka. Om dessa former alltför mycket skiljer sig, kan det bli svårt att i framtiden kunna ta del av informationerna i enskilda arkiv. Därför är nog rekommendationen att man från enskilda arkiv åtminstone till delar håller sig à jour med vad som sker inom offentlig arkivredovisning. Slutintrycket från årets FAI-konferens var generellt positiv och några inslag var av högsta klass. Det är verkligen ett event värt att delta i – även för de som främst är engagerade i hanteringen av enskilda arkiv.

Göran Rydeberg

Höstkonferens i Eskilstuna

20-21 oktober 2016

Konferensen hade samlat drygt 60 deltagare där de flesta länen var representerade.

Inledningsvis gavs en fyllig presentation av hur Sörmland hittat sin form för utveckling av arkivverksamheten i samarbete med bibliotek och museer; allt med stöd av en intresserad och förstående kommun. Idag är Arkiv Sörmland kulturverkande i en tilltalande historisk och välbevarad miljö. Vid tidigare FA/NAF konferenser har begreppen samverkan och samarbete livligt diskuterats.

Så även denna gång.

Två erfarenheter presenterades:

Resultat gavs från sammanslagning av förenings- och företagsarkiv i respektive Sörmlands och Örebro län presenterades.

Med goda erfarenheter:

Vad händer vid nya regionbildningar som sammanför flera lään. Här gavs erfarenhet från Skåne och Västra Götaland.

Tid gavs för grupparbete runt fram-

tiden för de enskilda arkiven med tre frågeställningar:

Hur kan enskilda arkivorganisationer utvecklas vid eventuella sammanslagningar av regioner?

Hur kan vi på bästa sätt råda, bevara och rädda enskilt arkivmaterial i utvecklingen där organisationer och företag går samman och/eller ökar sin centralisering?

Finns det behov av en ny nationell intresseorganisation för enskilda arkiv? Vad skulle i så fall en sådan organisation göra?

Sammanfattning av svar från sex grupperns arbete:

Arkiv måste ta ansvar och driva på; samarbeta och samverka och därmed bli starkare; lyfta frågorna till politisk nivå; visa på behovet av arkiv; visa ett proaktivt förhållningssätt; ta rollen som paraplå; utveckla en plan för en ev övergångsorganisation; NEJ till centralisering; för vem/vilka finns vi till; visa interaktivitet; Svar JA från flertalet föreningsarkiv, dock viss tveksamhet från företagsarkiven; bedriva lobbyverksamhet;

Kulturarvspropositionen är under färdigställande och ska läggas fram till riksdagen hösten 2016. FA hade inbjudit en representant från Kulturdepartementet att komma till Eskilstuna men fick tyvärr nej. Torgny Larsson (FA, ordf) gav istället sin bild

av remisshantering och två möten med statssekreteraren. Begreppet enskilda arkiv var inte alldeles bekant på departementet. Även Katalin Gere, Riksarkivet gav en med Torgny samstämmig bild. De olika arkivorganisationerna (FAI, CfN, FA, SASS mfl) arbetar med att få upp ARKIV på den politiska dagordningen.

Information från Riksarkivet gavs av Katalin Gere, processansvarig för Enskilda arkiv. Ny RA-chef från 1/10 2016. RA återöppnar 1/11. Digisam blir permanent 1/1 2017 under Riksantikvarieämbetets ansvar. Enskilda arkiv är utan lagskydd i Sverige och behöver stärkas.

NAD planeras att vara 'färdigt' till våren 2017.

Avslutningsvis nämndes den organisation som nu formas för firandet av Riksarkivets 400 år - ARKIV

400. Ulf Andersson, Landsarkivet i Göteborg är utsedd till 'jubileums-general'. FA representeras av Anna Ketola och CfN av P-O Karlsson. Konferensdagarna innehöll även en visning av Åkers styckebruk i nuvarande museal form med ett intressant Bruksarkiv i mycket vacker välbevarad bruksmiljö.

Vi fick även på plats en presentation av Eskilskällan, på Eskilstuna bibliotek och hur den idag kommer allmänheten till godo. Dessutom fick vi ta del av ett spännande släktarkiv för familjen von Celsing, från en anfaders liv som sändebud i Konstantinopel och deltagande i Karl XII:s krigiska äventyr för att sedan på 1800-talet landa i norra Sörmland med förvärv av stora egendomar och nuvarande släktleds bestyr med arkivering in till idag.

Vi fick mycket konferens för den avsatta tiden!

Monica Frumerie

På Åkers Styckebruk tillverkades kanoner

Ordförande har ordet...

FSL har haft ett innehållsrikt år med många olika aktiviteter. Vi har blandat vårt utbud med förhoppningen om att något kan passa våra medlemmars behov. Nytt för detta år var det seminarium som gavs i februari vilket blev välbesökt. Vi har dessutom haft glädjen att presentera en ny kursledare arkivarie Martin Ståhl som tagit sig an såväl Grundkurs i arkivkunskap som en Fortsättningskurs. Dessutom har vi kunnat presentera ett nytt kursmate-

rial till den populära Fotokursen som nu hålls av arkivarie Solveig Larsson. I höst har vi haft ett mycket välbesökt studiebesök till Slottsarkivet samt ett synnerligen intressant studiebesök till Dramaten i våras. Den stora insatsen som skett under året har emellertid varit uppgraderingen av FSL:s hemsida nu med ny adress www.fslarkiv.se. Kom med era synpunkter till utveckling och förbättring.

Med detta sagt har vi expanderat nummer 4/2016 till ett dubbelnummer!

God fortsättning önskas till allas arkiveringsarbeten!

TACK för i år!

Monica Frumerie

Ordförande FSL, ansvarig utgivare av

Ordna och Vårda

Arkivens Dag 2016 - andra lördagen i november

I år inföll arkivens dag lördagen den 12 november och årets tema var Välkommen hem!

Även i år hade FSL fått ansvaret att samordna kommunernas olika program i Stockholms län. Aktiviteterna var väl spridda över länet med deltagande från Norrtälje i norr till Nynäshamn i söder. Sammantaget blev det 17 olika arrangemang fördelat på 11 kommuner. Stora och mindre arrangörer var i farten. Samtliga med spännande och vältajmade events. Här ser vi förenings/folkrörelsearkiv (5), kommun/stadsarkiv(6), hembygdsföreningar, Stockholmsmuseer(3) och andra större arkivinstitutioner.

Särskilt kan nämnas Vaxholms stadsarkiv som hade spårat en utvandrare till USA som kom att medverka i den första Tarzanfilmen år 1911. Och därefter återvänt hem. I Vallentuna fick man celebret besök av Riksarkivarien som tog del av de tre arkivens evenemang. Årets Arkivens Dag var en mycket snörik dag och möjligen hade detta väderläge haft viss påverkan på deltagandet men inte på arrangörernas aktivitet. Nästa år kommer ett nytt tema att samlas kring, Synd och skam (enligt uppgift).

Monica Frumerie

Folkbildningens forskningsdag 2016 - migration

Den 13 september genomförde Föreningen för folkbildningsforskning sin årliga seminariedag. I år i bryggarsalen hos Studieförbundet på Norrtullsgatan i Stockholm. Föreningen arbetar för att stimulera forskare och praktiker till ett utbyte som bygger på en ömsesidig dialog och respekt för varandras kunskaper och perspektiv. I år var huvudtemat migration, inkludering och delaktighet. Många praktiska exempel från studieförbund och folkhögskolor på hur folkbildningen kan bli en väg in det svenska samhället, redovisades med analyser, diskussion och behov av framtida

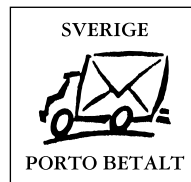
forskning. Bland annat konstaterades att under tre månader hösten 2015, då ca 165.000 flyktingar kom till Sverige, skapade studieförbund och folkhögskolor på kort tid kontakt och aktiviteter för ca 73.500 flyktingar i 255 av landets 290 kommuner. ÖppnaDörren är ett bra exempel på hur man med digitala verktyg kan skapa kontakt mellan flyktingar och svenskar, med verktygen Invitationsdepartementet.se (bjuda någon på middag), kompissverige.se (bli vän med en nyanländ), yrkesdörren.se (skapa jobb) och svenska.med.baby.se (kontakt med föräldralediga och barn). Ett

annat intressant inslag var en rapport om SFI (Svenska för invandrare) - hur det startade, genom folkbildningen, och var vi står idag.

Hans Wiklund

B

Du har väl inte glömt...

Vi vill gärna ha in ansökningar till FSL:s kultur- och forskningsstipendiet på 10.000 kr, som vi aviserat i Ordna & Vårda samt i separatutskick till medlemsföreningarna. Ta tillfället att särskilt lyfta fram något i t.ex. forsknings-, publikations- eller utställningsväg som utvecklar våra arkiv och är på gång eller precis nyss skett.

Ansökan ska finnas hos oss senast den 1 februari 2017.

Styrelsen

JANUARI

Kallelse till årsmötet går ut två månader före årsmötet

FEBRUARI

Senast 1 februari ska stipendieansökan vara FSL till handa
Motioner till årsmötet ska vara FSL:s styrelse till handa **senaste en månad före årsmötet**

MARS

FSL:s årsmöte hålls i slutet av mars.

Aktuella datum kommer att publiceras på hemsidan, se under Kalendarium.

Nya medlemmar – FSL hälsar välkomna!

Elfvinggården

Ett kollektivhus för kvinnor i Äppelviken

Skärholmens hembygdsförening

Solna hembygdsförening

Ordna & Vårda ges ut av Föreningsarkiven i Stockholms län, FSL
Org.nr 802400-1391 **Postadress** c/o Stockholms stadsarkiv, Box 22063,
104 22 Stockholm **Besöksadress** Kungsklippan 6. Tel 08-508 283 42

Hemsida www.fslarkiv.se **E-post** info@foreningsarkiven.a.se

Ansvarig utgivare Monica Frumerie

Redaktion Arbetsgrupp Ordna & Vårda för FSL **Text & Foto** Emelie Geuken

Layout Hasse FotoSättare **Tryck** Adegraf AB

Manusstopp Ordna & Vårda nr 1 2017 - 9 januari 2017

